

SAHA ÇALIŞMALARI

II. REKABET ÇALIŞTAYI

Doç. Dr. Lütfihak Alpkan,
Gebze Yüksek Teknoloji Enstitüsü

SUNUM PLANI

- **Araştırma Türleri arasında Saha Çalışmasının yeri**
- **Saha çalışması türleri**
- **Saha çalışmasında Anket Çalışmasının yeri**
- **Anket çalışmasının avantaj ve dezavantajları**
- **Anket çalışmasında dikkat edilmesi gerekenler:**
 - **Araştırmanın Tasarımı**
 - **Anket Sorularının Hazırlanması**
 - **Deneklerin seçimi ve verinin toplanması**
 - **Verilerin analizi ve sonuçlandırılması**

SAHA ÇALIŞMASI

➤ **Kullandıkları verinin niteliğine göre Araştırma Türleri ikiye ayrılmaktadır:**

➤ **İkincil veri kullanan kaynak tarama çalışmaları:**

Hazır veri tabanlarının ve literatürün analizi

➤ **Birincil veri kullanan saha çalışmaları:**

Belli bir ortamdaki kişi, grup ve örgütlerin algı, tutum, davranış ve işleyişleri ile ilgili özelliklerin tespiti için çeşitli veri toplama yöntemleri ile analiz edilecek veriyi üretme

SAHA ÇALIŞMASI

- Hizmet ettikleri amaca göre Araştırma Türleri ikiye ayrılmaktadır:
- **Temel araştırma:** keşif, icat, teori geliştirme
- **Uygulamalı araştırma:** durum tespiti, problem çözme, kullanıcılara tavsiyeler üretme
- Saha çalışması her iki amaç için de kullanılabilir.

SAHA ÇALIŞMASI TÜRLERİ: GÖZLEM

Gözlem: bir kişi veya sosyal grubun kendi doğal ortamlarında belli bir zaman diliminde yaşadıkları olayları, tutum ve davranışlarını takip ederek raporlamak.

❖ **Avantajı:** Deneklerin gerçek düşünce ve davranışlarıyla, ve sosyal ortamlarının işleyişi ile ilgili çok ayrıntılı ve derinlemesine bilgi

❖ **Dezavantajı:** Gözlemcinin önyargıları ve genelleme zorluğu

SAHA ÇALIŞMASI TÜRLERİ: **DENEY**

Deney: bir kişi veya sosyal grubun kendi doğal ortamlarında kontrol altına alınmış bir laboratuvar ortamı oluşturup belli dış etkilere ne gibi davranışsal tepkiler verdiklerini takip ederek raporlamak.

❖ **Avantajı:** Deneklerin tepkilerinin hangi dış etkilere kaynaklandığının kontrol edilebilmesi ve gerçek davranışların ortaya çıkarılabilmesi

❖ **Dezavantajı:** Laboratuvar dışındaki Deney tasarımı kontrolün tam olarak sağlanamaması

SAHA ÇALIŞMASI TÜRLERİ: MÜLAKAT

Mülakat: bir kişinin belli konulardaki bilgi, algı, tecrübe ve tutumlarını kendisine sorarak öğrenmek

❖ **Avantajı:** Deneklerle ilgili bilgi toplama sürecinde konu konuyu açarken araştırma için önemli olduğu halde daha önce sorulması planlanmamış sorulara da cevap bulunabilir

❖ **Dezavantajı:** Konu konuyu açarken araştırma teması unutulup esas sorulması gereken sorulara cevap alınamayabilir.

SAHA ÇALIŞMASI TÜRLERİ: ANKET

Anket: bir kişinin belli konulardaki bilgi, algı, tecrübe ve tutumlarını kendisine yapılandırılmış bir soru formu doldurarak öğrenmek

❖ **Avantajı:** belli bir ana kütleyi temsil edebilecek sayıda örnek kişiden aynı anda aynı sorulara cevap alınabilmesi ve toplanan cevapların kodlanarak istatistiksel analizlerde kullanılabilmesi

❖ **Dezavantajı:** deneklerin gerçek düşünce ve davranışlarının değil sadece beyanlarının dikkate alınması.

ANKET ÇALIŞMASININ ÜSTÜNLÜKLERİ

- Birincil verilerle kıyaslanabilir ve istatistiksel analizlere uygun sayısal veriler ve ana kütleye genellenebilir sonuçlar üretir
- Araştırma temasına uygun yapılandırılmış açık ve kapalı uçlu birçok soruya cevap bulunabilir
- Tüm diğer veri toplama yöntemlerinden daha az zaman ve para ile daha çok denekten cevap alınabilir
- Sahada çalışacak Araştırmacısı (anketör) yetiştirmek nispeten kolaydır
- Araştırmacının illa deneklerle yüzyüze gelmesine gerek yoktur, telefonla, internetle ve posta da yapılabilir.

ANKET ÇALIŞMASININ ZAYIF YANLARI

- Örneklem doğru seçilemezse veya doğru seçilen deneklerden cevap alınamazsa sonuçlar genellenemez
- Ölçülmek istenen değişkenlerle ilgili doğru sorular birincil kaynaklar taranarak geliştirilmezse toplanan cevaplar analizlerde kullanılamaz
- Doğru örnekleme doğru sorular sorulsa bile deneklerin çoğu doğru cevapları bilmeyebilir veya bilse de çarpıtabilir (social desirability) ya da cevaplar duruma göre değişebilir (consistency over time).

ANKET ÇALIŞMASININ TASARIM AŞAMASINDA SORULMASI GEREKENLER

- ✓ Neden bu çalışmada araştırma temamıza uygun olarak başka bir veri toplama tekniğini değil de illa anket metodunu seçiyoruz? Bunun bize getireceği özel avantaj ve dezavantajlar neler olabilir?
- ✓ Anket hangi yöntemlerle (telefon, anketör, posta, internet, v.s.) yürütülecek?
- ✓ Araştırma birimi (denekler) ile araştırma değişkenleri (deneklerden alınacak cevaplarla ölçülecek kavramlar) birbirleri ile tutarlı mı?

ANKET SORULARININ HAZIRLANMASI AŞAMASINDA SORULMASI GEREKENLER

- 1) Araştırma Teması (temel araştırma sorusu) nedir?**
- 2) Araştırma modeli ve onu oluşturan değişkenler nelerdir?**
- 3) Bu değişkenleri oluşturan kavramları ölçmek için en uygun sorular nasıl oluşturulabilir?**

Her bir değişken tek bir soru (item) veya soru grubu (construct) ile mi ölçülecek?

Sorular o kavramı gerçekten tüm cepheleriyle ifade edebiliyor mu? (content validity)

ANKET SORULARININ HAZIRLANMASI AŞAMASINDA SORULMASI GEREKENLER

4) Soruların kapalı uçlu muhtemel cevap seçenekleri ne kadar ayrıntılı bilgi üretiyor (sensitivity)?

Nominal (kategorik, ör: cinsiyet)

Ordinal (sıralı, ör: eğitim seviyesi)

Interval (eşit aralıklı, ör: tutum ölçeği)

Rasyonel (gerçek sayı, ör: ciro)

DENEKLERİN SEÇİMİ VE VERİNİN TOPLANMASI AŞAMASINDA SORULMASI GEREKENLER

1) İkincil veri kaynakları taranıp araştırma sonuçlarının genelleneceği ana kütlenin bazı temel özelliklerini bulundu mu?

Büyüklüğü, erişme yöntemi, görüşülecek denek türünün tespiti, vs.

2) Araştırmanın ana kütlesi bariz bölümlere ayrılmış durumdaysa (cinsiyet, yaş, meslek, gelir grubu vs.) her bir grubun ana kütledeki payı nispetince tesadüfen bir örneklem oluşturuldu mu?

3) Örnekleme giren deneklerden bir kısmı ile pilot çalışma yapıldı mı?

DENEKLERİN SEÇİMİ VE VERİNİN TOPLANMASI AŞAMASINDA SORULMASI GEREKENLER

4) Araştırmada veri toplama sürecini sonlandırmaya neye göre karar verildi?

İlk gelen anketlerle geç gelen anketler arasında fark var mı?

Ana kütlenin bilinen özellikleri ile toplanan cevaplar arasında benzerlik var mı?

5) Saha çalışmasının sonunda örnekleme oluşturan deneklerden ne kadarından cevap alınabildi?(response rate, nonresponse bias)

VERİ ANALİZİ

- 1) Tanımlayıcı istatistikler hesaplandı mı?(frekanslar, ortalamalar, sapmalar,vs.)**
- 2) Aynı değişkeni ölçmeye yönelik birkaç sorudan oluşan soru grubunun (construct) sorularına verilen cevaplar bir araya gelince tek bir değişken oluşturuyorlar mı? (unidimensionality, construct validity)**
- 3) Araştırma tema ve modeline uygun analizler (ilişki veya fark testleri) yapıldı mı?**
- 4) Ölçümler ve sonuçlar başka çalışmaların sonuçları ile ne kadar uyumlu (concurrent validity)?**